

igual ho és a l'Empordà i Ross., en el sentit de 'tertúlia, rotllo de gent que conversa' «Nit d'estiu: La criatura / ix de casa a mig sopar; / el joc sol li fa fretura / --- / I s'escampa la mainada, / carrè amunt i carrè avall, / fuig la colla esperitada; / el menut s'atura al rall / --- i la graneta [l'Àvia] li arrima --- I davantal», JSebPons (*La Mainada*, v. 49); o en l'alt-empordanès Pous i Pagès (*Quan se fa nosa*, II, 191 ---); «fins a 4 hores de la tarda se van estar al *râl*» Ralleu; «anaven a cercar poals d'aigua i hi feien *râl*» Talteüll (1960); «A Er --- les dones s'aplegaven en algunes cases --- a fer el vetller --- fent mitjons --- mentrestant que la llengua no reposava --- a Ger --- quan venia el bon temps, es reunien, al sol o a l'ombra, fent el que en deien un *rall*», Pau Vila, *La Cerdanya*, 181.

Ja no cal dir que també a les Illes. Ciutadella (supra), «conversa, la remor que fan les persones al *rallar*, erro, xerradissa», AFerrer Gimatç (*Rond Men*, 255) 'Murmuració, bescantament': «Seria *rall* de sa gent, però es contava que s'enamorà perdudament d'ella un jove moro», Camps Merc. (*Folk* II, 63). I *rallador* «loquax, garrulus» ja el trobem, després del barceloní BMetge (supra), en el valencià JnEsteve (*L'Eleg*)

Es evident la germania del mot cat amb l'oc *ralhar*,²⁵ que ja apareix en bastants textos en vers del S. xv, que semblen de Provença i B Llgd Stichel (*Beitr Lexik d Altprov Verbuns*, 85) i el PSW (v, 11) en citen tres passatges, amb el sentit de 'xerrar insubstantialment' «Si tu non fosas tant gran parliero / --- / mas tu non fas que *ralhar*», «merdo en ta gollo que tant *ralho* / plus tots que uno bono pernis!»; i dos en prosa de c. 1400 (llem o llgd) amb el sentit de «dire des balivernes» o 'xerrar pels colzes': «bel cop de vés m'en soy anat entre las fennas per *ralhar* e quaquetar amb elas»; en els mateixos textos en vers tardà també hi ha un cas de *ralhayre*, i set del fem. *ralba* (*ralho*) alternant amb *caquet* El TdF dóna *raia*/*ralbà* com a rodanès, llgd i delf per «rallier, plaisanter, causer», en el Tarn «faire l'amour» i en els Alps «brailler, braire, hennir», junt amb *raio* f i *raiaire* «rallieur, causeur» en el Carci Afegim-hi un *ralhayre* 'xerraire' en un misteri del S. xv, que potser és del Roergue p p Jeanroy (cf Levy, *Litbl* XVI, 92): i gc comenger «*arrail* babil» (Dupleich, *Pat StGaudens*)

El fr *railler* és massa conegut perquè ens calgui donar-ne detalls. És veritat que sembla ser un mot d'aparició bastant tardana, car no n'han trobat exemples els lexicògrafs fins al S. xv, d'on dedueix Bloch (donada l'abundor dels textos francesos en els Ss. XI-XIV) que fou un manlleu de la llengua d'oc. Potser no ben necessàriament, tractant-se d'un mot d'aquest matís especial, i d'un to tan marcadament popular i afectiu: acabem de veure que de l'oc potser tampoc hi ha res abans de primers del xv (res no en trobà Rayn en els trobadors ni enlloc) ni en cat abans de 1399.

L'it. *ragliare* no és més que 'bramar l'ase' (i alguna altra bèstia) i en aquesta forma el verb i *raglio* 'bram d'ase' no s'han constatat fins a mj S. XVI, en Maquiavel, val a dir que en una variant antiga *ragghiare*,⁶⁰

ragghio ja es troben en el XIII o XIV (Jacopone, *Morali di S Gregorio*), «pareva uno asino che *ragghiasse*», *Decam* VIII, § 2, ed 1961, 437 7, vertit «ase que *bramàs*» pels nostres traductors. És mot estrany al castellà i altres llengües romàniques, si bé reapareix en el port. *ralhar*, aquí amb el sentit de 'renyar amb veu forta' i altres cops 'conversar amicalment'; s'estengué fins al castellà pastoril d'Extremadura, de matís lleonès, on R. de Reynosa (fi S. xv) usà *rallar* «hablar con descaro y airadamente» (p. p. Gillet, *Philol Quart* XXI, 38); i al gallec modern, almenys el part. actiu *rallante* 'subjecte de conversa pesada': «calhai, *ralhantes*, a ver cando vos cansades da mesma tocata» (Castelao, Valladares). En fi hi ha *arrallai* 'cridar' en el sard campidanès, que¹⁵ no sembla ser autòcton, i es pot posar en dubte si és manlleu del català o de l'it, com prefereix ML-Wagner (*BbZRPb*. LV, 57; per més que G'L > -ll- no fóra impossible en l'illa, cf. Wagner, *Lautlebre d sd Dial*, § 147).

Com que Densușianu, Pușcariu i M-Lübke cregueren trobar descendents d'un mot ll. *RAGERE en el sentit de l'it *ragliare*, el darrer es llançà a postular un llatí vg. *RAGULARE, de formació diminutiva sobre aquell, per explicar el fr. *railler*, i els congèneres que n'hem estudiat (*REW* I, 7009). En aparença això és força convincent, per més que sigui una audaç construcció, i els romanistes en general l'han seguit (jo mateix ho donava com a cosa adquirida, en una nota, tot passant, en *DCEC/DECH* IV, 758, nota 9) a propòsit de l'origen del cast. RAJAR mot d'altre sign. i etim, i sense res en comú amb el nostre. Aquestes formacions en -ULARE de ll vg, de què hom s'ha mostrat massa generós, sovint s'han comprovat etimologies falses, veg. BRAOLAR, quan no es basen en un punt de partida nominal intermedi (com *tremulare/tremulus, garrulare/garrulus*). Aquí l'audàcia s'agreuja pel fet que això hauria hagut de ser molt antic en llatí vulgar, vist el tractament radicalment arcaic de -GUL- > -GL- > lh; cf. *tremolar, rodolar, veillar, crouler* etc. sense síncope o amb síncope més tardana.⁴⁰

I s'agreuja encara molt més perquè manca quasi del tot la base per a aquell *RAGERE, frèvol piu en què descansa tot aquest cadafal. Diuen «*ragere* en lat. de basse époque» (Bloch). Però no sembla haver-hi hagut mai tal llatí, ni tal romànic: aquest últim es reduiria al roms *rage* «beugler, mugir» (Damé; Pușcariu, *Rum Etym Wb.*, § 1417), si bé també hi hagué un fr. ant. *raire* 'bramar', però com que aquest apareix rares vegades i és ben poc conegut, no el podem pendre més que per una alteració ocasional del mot corrent per dir això, el de tots els temps, o sigui *braire*, sota la influència dels sinònims com *rugire, raucare* etc.²

Ara bé el suposat RAGERE no es basa més que en una glossa llatina isolada que pescà Densușianu, preocupat pel seu mot romanès. Pocs o cap llatinista s'ho han pres seriosament: sobre tal mot guarden absolut silenci Benoist-Goelzer, Walde-Hofmann (amb tot el *ThLL* a les espatlles), Gotze i el *Corpus Glossarum Emendatarum*, el Du C, el supl. de De Vit al Forcellini etc. I és que és fàcil comprendre que aquí no hi